

ENVELLIMENT DEL PROFESSORAT A CATALUNYA

La Secretaría de Enseñanza Pública no Universitaria de la Federación de Enseñanza de CCOO ha elaborat i presentat recentment a Madrid el document “**Envejecimiento del profesorado en España. Un estudio comparado**”. L'estudi analitza diferents aspectes relacionats amb la composició del professorat dels centres públics no universitaris al conjunt de l'Estat, desagregant les dades per comunitats autònomes, mitjançant taules relatives a trams d'edat, sexe i jubilacions i utilitzant dades dels cursos 2005 - 2006 i 2012 - 2013.

L'objectiu és, com es recull al títol del document, aportar dades i consideracions en relació a l'evolució de l'envelliment del professorat a Espanya.

Com a complement a aquest document, la Federació d'Educació de CCOO de Catalunya ha preparat un annex en el qual s'analitzen les dades corresponents a Catalunya i es comparen amb les de la resta de l'Estat.

Per a la seva elaboració, tal i com s'ha fet en el document abans esmentat, s'han utilitzat les dades del MECD del Govern de Espanya, ja que la Generalitat de Catalunya no facilita les dades de la nostra Comunitat autònoma corresponents al mateix període.

Les taules que formen part d'aquest annex recullen per una banda les dades relatives al conjunt de l'Estat (de les quals s'exclouen per raons òbvies les corresponents a Catalunya) i, en alguns casos, les corresponents a les Comunitats autònomes Valenciana i Gallega per no disposar de les dades desagregades del professorat d'aquestes dues comunitats autònomes.

1. Professorat (*), per trams d'edat, de centres públics. Curs 2005 - 2006

(*) Excepte Comunitat Valenciana i Galícia

Taula 1. Professorat (*), per trams d'edat, de centres públics. Curs 2005 - 2006

	Total	< de 30 anys		De 30 a 40		De 40 a 49		De 50 a 59		De 60 a 64		65 i més		No consta	
	Núm	Num	%	Núm	%	Núm	%	Núm	%	Núm	%	Núm	%	Núm	%
Resta	300.76	31.38	10,4	76.74	25,5	103.25	34,3	77.96	25,9	7.91	2,6	1.43	0,4	2.07	0,3
Estat	7	1	3	0	1	7	3	7	2	5	3	1	8	6	3
Catalunya	56.618	5.184	9,16	13.812	24,4	21.767	38,4	14.410	25,4	867	1,5	174	0,3	404	1,5
a					0		5		5		3		1		0

Si analitzem la distribució per trams d'edat del professorat a Catalunya i a la resta de l'Estat (*) en el curs 2005 - 2006 veiem que, en tots dos casos, el major nombre de docents es concentrava en la franja corresponent a les edats compreses entre els 40 i 49 anys. A Catalunya aquest percentatge, pràcticament un 39% del total, superava en poc més de 4 punts el corresponent al professorat de la resta de l'Estat situat a la mateixa franja. Una diferència semblant (3,64 punts) es donava si comparem les dades corresponents al professorat amb edats compreses entre els 40 i els 60 anys. I si, finalment, comparem les dades relatives al professorat amb edat superior als 40 anys veiem que, a Catalunya, el professorat estava lleugerament més envellit que el de la resta de l'Estat (El 65,74 % del professorat de Catalunya, pràcticament 7 de cada 10 docents, tenia 40 anys o més, superant en poc més de 2 punts el percentatge corresponent a la resta de l'Estat: el 63,36%).

Pel que respecta al professorat més jove, el d'edat inferior als 30 anys, no s'observa una diferència substancial entre les dades corresponents a Catalunya (9,16%) i a la totalitat de l'Estat (10,43%). Si tenim en compte, però, les dades agregades corresponents al professorat menor de 40 anys, la diferència a favor de la resta de l'Estat augmenta lleugerament (33,55% - 35,95%).

A banda de les comparacions relatives es constata amb preocupació que, a Catalunya, només 1 de cada 10 docents del total era menor de 30 anys i que, per contra i com dèiem abans, un nombre molt important de docents superava els 40 anys (6,57 de cada 10).

2. Professorat (*), per trams d'edat, de centres públics. Curs 2012 - 2013

(* Excepte Comunitat Valenciana)

Taula 2. Professorat (*) de centres públics, per trams d'edat. Curs 2012 - 2013

	Total	< de 30 anys		De 30 a 40		De 40 a 49		De 50 a 59		De 60 a 64		65 i més		No consta	
	Núm	Num	%	Núm	%	Núm	%	Núm	%	Núm	%	Núm.	%	Núm	%
Resta Estat	356.081	18.015	5,06	81.703	22,95	110.510	31,04	90.005	25,28	10.638	2,00	1.505	0,42	1.181	0,33
Catalunya	70.545	5.866	8,32	20.703	29,35	20.043	28,41	21.821	30,93	1.012	1,43	42	0,06	1.058	1,5

Si fem una anàlisi semblant a l'anterior, però utilitzant ara les dades corresponents al curs 2012 - 2013, veiem que, com era previsible, a Catalunya la franja d'edat en la qual es dona el major percentatge de professorat és la que correspon a les edats compreses entre els 50 i els 60 anys (30,93%). En canvi, a la resta de l'Estat la franja en la qual es dona el major percentatge de docents és, tal i com succeïa en el curs 2005 - 2006, la corresponent a les edats compreses entre els 40 i 49 anys (31,04%).

També podem observar que en aquest curs s'ha invertit la situació que es produïa en el curs 2005 - 2006. Llavors, el percentatge de docents amb edats compreses entre els 40 i els 49 anys en Catalunya era superior en 4,1 punts al de la resta de l'Estat. Per contra, en el curs 2012 - 2013 és a la resta de l'Estat on és dona un major percentatge de docents en aquesta franja, superant en 2,62 punts el de Catalunya.

Si analitzem la situació pel que respecta als docents menors de 40 anys veiem que, en el curs 2012 - 2013, el percentatge corresponent a Catalunya supera en prop de 10 punts (9,66%) el de la resta de l'Estat, mentre que, en el curs 2005 - 2006, era el percentatge a la resta de l'Estat el què superava el de Catalunya en un 2,4%.

I si repassem el que passa amb el professorat amb edat superior als 40 anys veiem que, en el curs 2012 - 2013, s'ha reduït en més del 50% (del 2,37% a l'1,12%) el percentatge en què Catalunya superava el del conjunt de l'Estat en el curs 2005 - 2006. En tots dos casos aquest percentatge ha disminuït en relació al curs 2005 - 2006. A Catalunya la disminució ha estat de 5 punts, la qual cosa significa una disminució de més d'un 8% en el percentatge que es donava en el curs 2005 - 2006. Per tant, podem concloure que, tot i que a Catalunya el percentatge de professorat major de 40 anys és encara 1,6 vegades el percentatge de professorat menor de 40, en els darrers 7 anys s'ha produït una lleugera disminució en l'edat mitjana del professorat.

Pel que respecta al professorat més jove, el menor de 30 anys, veiem que també s'ha invertit la situació que es donava en el curs 2005 - 2006, quan el percentatge del professorat de la resta de l'Estat corresponent a aquesta franja era superior en un 1,28% al de Catalunya, ja que en el curs 2012 - 2013 és Catalunya qui supera la resta de l'Estat en un 3,26 %.

Malauradament, aquest augment no s'ha donat perquè s'hagin incorporat a les plantilles de Catalunya un elevat nombre de docents joves. La causa principal d'aquest ball en les xifres és que, malgrat que el nombre global de docents a la resta de l'Estat ha augmentat en més d'un 18 % en relació al del curs 2005 - 2006, el nombre de docents menors de 30 anys ha disminuït en més d'un 42% en relació a les xifres del curs 2005 - 2006 i, per contra, a Catalunya, mentre que el nombre total de docents va augmentar en un 24,6% en relació al del curs 2005 - 2006, el nombre de docents menors de 30 anys només ho va fer en un 13,2 %. No obstant, aquest augment no és en si una bona notícia ja que és inferior en més d'un 40% al que correspondria esperar en funció del percentatge global d'augment del professorat que s'ha produït en aquest període.

Aquest comportament en la incorporació relativa de professorat jove a les plantilles de Catalunya és un fet que ens ha d'omplir de preocupació, doncs provoca l'augment de l'edat mitjana dels equips docents, dificulta la seva progressiva renovació i pot afectar la motivació del professorat. Creiem que una de les raons principals per les quals es produeix aquest fet és la política de retallades de plantilles que, malgrat l'augment continuat en el nombre d'alumnes, s'està produint al conjunt de l'Estat i a Catalunya des del curs 2011 - 2012. Aquestes retallades s'han traduït en un augment en les hores lectives del professorat i en el nombre d'alumnes per aula i, com a conseqüència, estan provocant un clar deteriorament en la qualitat de l'ensenyament públic.

3. Comparativa Ràtio professorat de centres públics (prof. < 30 anys / prof. > 50 anys) Catalunya i resta de l'Estat (*). Cursos 2005 - 2006 i 2012 - 2013

(*) Excepte Comunitat Valenciana i Galícia

Taula 3. Professorat de centres públics. Comparativa Ràtio (prof. < 30 anys / prof. > 50 anys) Catalunya i resta de l'Estat (*). Cursos 2005 - 2006 i 2012 - 2013

	<30 anys			>50 anys			ràtio	
	2005-2006	2012-2013	Diferència	2005-2006	2012-2013	Diferència	2005-2006	2012-2013
Resta Estat *	31.381	18.015	-13.366	87.313	123.969	36.656	0,36	0,15
Catalunya	5.184	5.866	682	15.451	22.875	7.424	0,34	0,26

Tal i com s'afirma a l'informe general, l'OCDE estableix que, per evitar l'envelliment del professorat, la ràtio (la raó) entre el nombre de professorat jove (< 30 anys) i el de professorat adult (> 50 anys) hauria de ser igual o superior a 0,5. És a dir, el nombre de docents adults no hauria de ser, en cap cas, igual o més gran que el doble del nombre de docents joves.

Si analitzem les dades de la taula 3 i comparem les ràtios a la resta de l'Estat (*) i a Catalunya veurem que, ni en el curs 2005 - 2006 (ràtios 0,36-0,34), ni en el 2012 - 2013 (0,15-0,26) s'acomplia aquesta recomanació. I també veiem que, lluny de millorar, les dades del curs 2012 - 2013 empitjoren les del 2005 - 2006 ja que, tant a l'Estat (0,16) com a Catalunya (0,26) les ràtios disminueixen, allunyant-se cada cop més de l'estàndard europeu, tot i que el descens que s'ha produït a Catalunya és inferior.

Per tant, perquè Catalunya arribés a l'estàndard europeu, caldria incorporar un mínim de 5.572 professors/es menors de 30 anys, el que equival a pràcticament doblar la xifra de docents joves existent a Catalunya en el curs 2012 - 2013. Queda doncs molta feina per fer.

4. Docents homes i dones en centres públics. Curs 2012 - 2013

Taula 4. Docents (homes i dones) en centres públics. Curs 2012 - 2013

	Docents	Homes	Dones	%Homes	%Dones
Resta Estat *	402.072	121.749	280.323	30,28%	69,72%
Catalunya	70.545	16.573	53.972	23,49%	76,51%

Tal i com es comenta a l'informe general, les dades relatives a la composició del professorat en els centres públics no apareixen agrupades per sexe fins a èpoques recents i, per tant, no podem realitzar les mateixes comparacions que hem fet fins al moment. No obstant, creiem que les dades corresponents al curs 2012 - 2013 són suficientment contundents i aclaridores: la composició del professorat està excessivament feminitzada tant a l'Estat com a Catalunya. Aquesta feminització s'accentua en el cas de Catalunya ja que el nombre de dones docents supera el triple del nombre d'homes docents.

5. Professorat de centres públics per sexe i edat. Curs 2012 - 2013

Taula 5. Professorat de centres públics. Ràtios per sexe i edat. Curs 2012 - 2013

	Ambdós sexes			Homes			Dones		
	< de 30	> de 50	Ràtio	< de 30	> de 50	Ràtio	< de 30	> de 50	Ràtio
Resta Estat	18.015	123.965	0,15	2.606	44.680	0,06	15.409	79.285	0,19
Catalunya	5.866	22.875	0,26	655	6.663	0,10	5.211	16.212	0,32

En apartats anteriors hem observat que, lluny de produir-se un rejuveniment en les plantilles de docents a Catalunya, les darreres dades posen de manifest que ens allunyem cada cop més dels estàndards europeus. Si analitzem les dades de la taula 5, en la qual comparem les ràtios per sexe i edat a Catalunya i a la resta de l'Estat, comprovem a més que a Catalunya, tot i que les dades són menys dolentes, la incorporació d'homes a la docència és molt baixa, fins al punt que la ràtio "prof. < 30 anys / prof. > 50 anys" en el cas del professorat femení triplica la que es produeix en el cas del professorat masculí.

6. Jubilacions produïdes anys 2011 - 2014

Taula 6. Jubilacions a Catalunya 2011 - 2014

Any	Núm.	No reposició
2.011	1.910	1.337
2.012	1.715	1.544
2.013	1.570	1.413
2.014*	1.620	1.458
TOTAL	6.815	5.752

Tal i com es comenta a l'informe general, donada l'evolució de les jubilacions del professorat de centres públics i l'impacte que aquestes i el seu tractament tenen sobre les plantilles del professorat, hem d'analitzar les modificacions que en aquest apartat s'han produït en els darrers anys.

La primera va ser la decisió presa l'any 2011 pel govern de José Luís Rodríguez Zapatero de no mantenir la jubilació anticipada i incentivada (Jubilació LOGSE-LOE).

A Catalunya l'any 2011, darrer any de jubilació anticipada i incentivada, es va produir un màxim de jubilacions (més de 1900). El nombre de jubilacions va disminuir en els anys posteriors, però en el període 2011 - 2014 hi ha hagut una mitjana de 1700 jubilacions cada any, una xifra que és molt superior a la mitjana de jubilacions que s'havien produït en el període 2000 - 2010 (amb una mitjana de 1.150 jubilacions anuals). En aquest fet ha influït la incertesa de si es mantindria la jubilació voluntària i, sobre tot, la degradació de condicions laborals i les contínues retallades⁽¹⁾ en els salaris dels docents, que s'han produït des de l'any 2010, que han fet que molts docents que no s'havien plantejat una jubilació anticipada hagin optat per abandonar les aules i, per tant, que el ritme de jubilacions voluntàries a Catalunya en els darrers tres anys hagi estat superior al de la resta de l'Estat.

A la vegada, les successives limitacions que s'han produït en la taxa de reposició de les vacants generades, un 30% l'any 2011 i un 10% en els anys 2012, 2013 i 2014, i la paralització en l'oferta de places públiques, han provocat la destrucció de milers de places docents públiques, una destrucció que en el conjunt de l'Estat s'estima que estarà al voltant de les 46.500 places. A Catalunya es fa més difícil d'estimar quin ha estat l'impacte real d'aquestes mesures, donat l'obscurantisme del govern català. No obstant i d'acord amb el que es recull a la taula 6, elaborada amb dades pròpies, estímem que de les 6.815 jubilacions que s'han produït en els darrers 4 anys només hauran estat cobertes 1.064, la qual cosa deixa un saldo negatiu de 5.752 places vacants que no han estat cobertes.

Aquesta retallada en les plantilles provocada per la limitació en les taxes de reposició és una de les causes més importants en l'envelliment de les plantilles a Catalunya i a la resta de l'Estat.

(1) *Aquestes retallades han estat molt més importants a Catalunya ja que, a les retallades acordades pel govern del PP, s'ha afegit la supressió d'una de les pagues extres, tant en l'any 2013 com en el 2014, acordada pel govern de CiU que ha aconseguit el mèrit de transformar Catalunya en la comunitat autònoma que més ha castigat els treballadors públics amb retallades salarials.*

7. Professorat, per trams d'edat, de centres públics de Catalunya. Cursos 2012 - 2013 i 2014 - 2015

	Total	< de 30 anys		De 30 a 40		De 40 a 49		De 50 a 59		De 60 a 64		65 i més	
	Núm	Num	%	Núm	%	Núm	%	Núm	%	Núm	%	Núm.	%
Resta Estat	70.545	5.866	8,32	20.703	29,35	20.043	28,41	21.821	30,93	1.012	1,43	42	0,06
Catalunya	71.477	4.258	5,96	21.812	30,52	20.289	28,39	23.032	32,22	2.054	2,87	32	0,04

A darrera hora, i utilitzant les dades del cens previ corresponent a les properes eleccions sindicals, hem aconseguit realitzar un buidat i obtenir d'aquesta manera la composició de les plantilles a Catalunya en el curs 2014 - 2015. Donat que no hem pogut comparar-la amb la de la resta de l'Estat per no disposar de les seves dades, hem cregut adient realitzar una comparació entre la situació del professorat a Catalunya en el curs 2012 - 2013 i en el 2014 - 2015. No obstant, els resultats de la mateixa haurien no recolliran fidelment la realitat ja que a les dades del curs 2012 - 2013 hi ha un total de 1.058 docents dels quals no es coneix la seva edat i, per tant, no apareixen a cap de les franges de la taula 7.

Si repassem doncs les dades de la taula 7 observem que en el curs 2014 - 2015 ha disminuït en més d'un 3% el percentatge de docents menors de 40 anys en relació al del curs 2012 - 2013, mentre que ha augmentat en més d'un 2,12% el de docents amb edats situades entre els 40 i els 60 anys i en més d'un 4,4% el de docents majors de 40 anys (En el cas de docents amb edats situades entre els 60 i 64 anys es pot observar com la xifra corresponent al curs 2014 - 2015 és més del doble que la del curs 2012 - 2013.

Per tant, veiem que a Catalunya la situació ha continuat empitjorant i que les plantilles de docents de les escoles públiques catalanes segueixen envellint.

Conclusions

- Les plantilles de professorat públic a Catalunya han envellit, de manera continuada, en els darrers anys. El fet que, entre el curs 2005 - 2006 i el curs 2012 - 2013, els 13.927 docents en que s'han incrementat aquestes plantilles només hagin fet créixer en 682 el nombre de docents joves (menors de 30 anys) així ho posa de manifest. Per haver mantingut o millorat la proporció de joves en funció de l'augment total de les plantilles l'augment mínim en el nombre de docents joves s'hauria d'haver situat en un mínim de 1.275 places. Lluny d'això, les noves dades del curs 2014 - 2015 empitjoren aquesta situació. Així, revisant l'evolució del nombre de docents i del nombre de docents joves entre els cursos 2005 - 2006 i 2014 - 2015 veiem que, en aquest període, el nombre total de docents ha augmentat en 14.859 mentre que, per contra, el nombre de docents menors de 30 anys ha disminuït en 926. Això vol dir que s'agreuja la diferència entre els nombre de docents joves que correspondria en funció del creixement de les plantilles i el de docents joves que realment hi ha a les aules de Catalunya, passant del dèficit de 1.275 del qual parlàvem en relació al curs 2012 - 2013 a un dèficit de 2.287 joves en l'actual curs.
- A Catalunya l'envelliment del professorat és més accentuat que a la resta de l'Estat. En el curs 2012 - 2013, tot i que a Catalunya el percentatge de docents menors de 40 anys supera en gairebé 10 punts el de la resta de l'Estat (37,66% - 28%), la qual cosa podria fer pensar que les plantilles catalanes són més joves que les de la resta de l'Estat, això no és així ja que el percentatge de docents catalans amb edats situades entre els 40 i els 59 anys també supera el de la resta de l'Estat de la mateixa franja (59,34% - 56,31%), cosa que també passa amb el percentatge de docents majors de 40 anys (60,84% - 59,72%). Tot i no disposar de les dades de la resta de l'Estat, creiem que les noves dades de Catalunya corresponents al curs actual empitjoraran encara més aquesta situació ja que com veiem a la taula 7, disminueix el professorat jove i augmenta tant el professorat amb edats compreses entre els 40 i el 59 anys i el d'edat superior als 60 anys.

- Catalunya s'allunya cada cop més dels estàndards europeus recomanats per l'OCDE per evitar l'envelliment del professorat. La ràtio "prof. < 30 anys / prof. > 50 anys", que l'OCDE recomana que sigui igual o major que 0,5, tenia un valor de 0,34 en el curs 2005 - 2006: va passar a 0,26 en el curs 2012 - 2013 i és 0,17 en el curs 2014 - 2015.
- Pel que respecta a la composició de les plantilles en funció del sexe vèiem que, en el curs 2012 - 2013, el percentatge femení de docents a Catalunya era del 76,51 %, superant en prop d'un 11% el de la resta de l'Estat i triplicant el percentatge masculí de docents.
- Quant a les jubilacions i al cobriment de les vacants que generen, ressaltem que les polítiques de congelació de les plantilles, adoptada pel Govern del PP i secundada pel Govern de CiU, ha generat un dèficit estimat en 5.752 places, la qual cosa, a més de provocar una clara disminució en la qualitat de l'ensenyament, contribueix a accentuar l'envelliment de les plantilles catalanes, en no permetre noves contractacions de professorat jove.

Propostes

- Cal replantejar l'edat de jubilació del professorat, tornar a incentivar la jubilació voluntària, estudiar la possibilitat d'implantar el contracte de relleu i desbloquejar l'oferta pública de places docents, tornant a una taxa de reposició del 100% i recuperant en les properes convocatòries d'oposicions les 5.752 places que s'han perdut per l'aplicació de taxes més reduïdes en els darrers anys.
- Pel que respecta a la composició de les plantilles en funció del sexe creiem que cal estudiar mesures que permetin arribar a percentatges dona - home més equilibrats que els actuals, potenciant la tendència a la igualtat en la tasca docent.
- I, pel que respecta a les recomanacions de l'OCDE quant a la ràtio "prof. < 30 anys / prof. > 50 anys", les propostes apuntades al primer paràgraf contribuirien a acostar-nos cada cop més a la ràtio de 0,5.